

Albert van den Berg, huisslachter aan de Maaskant

Met de huidige wet- en regelgeving rond de productie van vlees, is het bijna niet voor te stellen dat de slachter een halve eeuw geleden nog gewoon aan huis kwam. Niet om vlees te bezorgen, wat trouwens ook allang verleden tijd is, maar om te slachten. De achterplaats, of een deel van het erf, werd ervoor schoongeveegd en als dag één van de slachthandelingen achter de rug was, hing het varken in twee helften op de leer, zodat het vlees een dag kon 'rusten'. De volgende dag kwam de slachter terug om 'af te hakken': uitbenen en porties maken voor de inmaak of voor consumptie.

Wat was dat voor iemand, die huisslachter? En kon hij bestaan van alleen het slachten of had hij nog andere activiteiten? We vroegen het aan de kinderen van één van de meest populaire huisslachten van zijn tijd: Albert van den Berg uit Kessel.

Albert werd geboren in Neerloon bij Ravenstein, aan het begin van de zomer in het jaar 1900. Al vroeg in zijn leven verhuist hij naar Kessel, waar hij als boerenknecht werkt bij Hent Koopmans. Daar leert hij 'Kiek' de Bont kennen, met wie hij in 1922 trouwt. Aan de Kesselse dijk 30, in het pand waar vroeger de boterfabriek was gevestigd en waar tot voor kort Klaas Mulders zijn manden maakte, beginnen Albert en Drika een winkel. Behalve levensmiddelen, verkopen ze er ook klompen, petroleum, tabak, zaden voor de moestuin én, niet te vergeten, snoepwaren, waarbij de 'gelukstoffs' veruit favoriet waren bij de dorpsjeugd, want daar kon je een prijsje mee winnen

De bevoorrading van de winkel geschiedt door UDO uit Heerewaarden; dezelfde UDO die jaren later – als de winkel er niet meer is – zelf met boodschappen langs de deur komt. Drika bestiert het huishouden en de winkel en Albert 'boert' op bescheiden schaal. Hij heeft altijd wel een paar geitjes, en koeien, die hij 's morgens met de hondenkar gaat melken op de uiterwaarden langs de Maas. Daarnaast verhuurt hij zich, in drukke tijden, als knecht bij de boeren en werkt hij enige tijd

als voerman voor het transportbedrijf Van Rosmalen in Oss.

Ergens in die tijd – zijn kinderen weten het niet precies, omdat ze zelf nog klein waren – werkt Albert bij slager Piet Pompen in Lith, waar hij de kneepjes van het vak leert en waar hij met de bestelauto de bestellingen rondbrengt in de dorpen, tot helemaal in Alem. Albert is een jonge, sterke vent, en tegen de tijd dat de slager aan zijn pensioen toe is, heeft Albert een uitstekende reputatie opgebouwd als huisslachter.

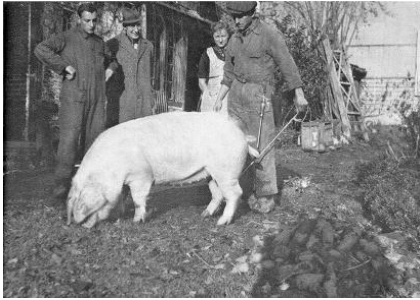
Uit slachten

Op de fiets, en later op de motor, komt Albert aangereden met zijn gereedschappen, en de mensen zien hem graag komen. Het varken in kwestie weet gelukkig van niets. Met een touw aan zijn poten krijgt hij de vrijheid, die slechts van korte duur is¹: met één welgemikte steek velt Albert het varken en dan kan het grote werk beginnen. Met emmers kokend water overgiet hij het varken, waardoor de haren zachter worden en zich gemakkelijker laten

---

¹ Varkens liggen in die tijd vaak alleen maar in een hok en worden vetgemest (zeker bij burgers die maar één varken hebben voor dat doel). Op het moment dat hij dat hok uit mag, zit er een touw aan een achterpoot dat strakgetrokken wordt als het dier moet 'omvallen' en de slachter moet toesteken.

verwijderen. Aan belangstelling heeft Albert nooit gebrek. Er staat altijd wel een groepje buurtkinderen te kijken en meestal is het een van de grotere jongens die vraagt of hij de blaas van het varken mag hebben. Die wordt dan opgeblazen en gedroogd, om met Vastenavond dienst te kunnen doen op de zogeheten rommelpot, ook wel foekepot genoemd. Grootmoedig zegt Albert hem de blaas toe en voegt er schalks aan toe: "Maar dan moet je wel eerst de kont van het varken kussen." Dat is voor de meeste dorpsjongens geen probleem. Ze zijn niet zo gauw ergens vies van en leren al snel dat je pas om de blaas moet vragen als het varken met kokend water overgoten is en van zijn haren ontdaan.

Dan wordt het varken door een paar sterke armen op een ladder gehesen en kan het opensnijden beginnen. De longen, de lever en het hart gaan linea recta naar de boerin in de keuken, want vaak wordt diezelfde avond al orgaanvlees gegeten door het gezin. De milt gaat soms met Albert mee naar huis, omdat veel mensen die niet lusten. De darmen worden van binnen en van buiten schoon-gemaakt, en als het varken door overvloedig met water spoelen volledig schoon is, kan het vlees een dag rusten en gaat Albert naar zijn volgende adres. Zijn planning in de slachtijd is precies passend: per dag doet hij zes à zeven adressen aan. Wie geen kokend water heeft klaarstaan, wordt dan ook overgeslagen met de mededeling: "Dan kom ik strakke wel ekkes terug." Natuurlijk zijn zijn klanten koning, maar in het belang van de vleesconservering is het zaak om snel te werken en dan is voorbereiding - óók door de klant - van groot hygiënisch belang.

De volgende dag komt hij terug om het geslachte varken 'af te hakken': uitbenen, portioneren, en klaarmaken voor inmaak of consumptie. Beide varkenshelften worden secuur onderhanden genomen. De hammen en de zijden spek worden gepekeld om straks te kunnen worden opgehangen in de schouw. De kop en de poten worden gebruikt voor zult, balkenbrij en erwtensoen. De tong wordt gezien als delicatessen en om die reden plechtig overhandigd aan de vrouw des huizes. De reuzels worden soms gedroogd en gerookt, maar in de meeste gevallen samen met het niervet gesmolten en in Keulse potten gedaan. Wat overblijft is, wat de boer 'het kort' noemt, vlees om worst te maken, ribstukjes etc. En uiteraard wordt, naar goed gebruik, een pot met doorgaans het beste vlees naar de pastorie gebracht. Niet alles wat de pastoor ontvangt, kan hij zelf gebruiken. Een goede herder zorgt er dan voor dat ook de armste parochianen niets te kort komen. Ongezien uiteraard, want de gulle geveer moet vooral niet denken dat meneer pastoor ondankbaar is of goede sier wil maken met andermans gaven. Bovendien weet de pastoor dat weigeren 'not done' is, want het jaar erop zou de boer hem eens kunnen vergeten. Zijn materialen verzorgt Albert nauwgezet. Schoon, technisch in orde en scherp moeten ze zijn: het schietmasker, de bijl, de schraper en de verschillende soorten messen. De kinderen kennen allemaal nog de oude slijpsteen waaraan ze om beurten moesten draaien als hun vader de messen wilde slijpen. Zoals zoveel dingen werd ook de slijpsteen later gemechaniseerd.

Groot gezin

We zitten in de dertiger jaren en Albert en Drika hebben inmiddels een groot gezin. Kinderen met veel energie en een gezonde eetlust. Alles moeten ze leren eten, dus ook zuurkool, waar

Albert zelf een grote hekel aan heeft. Maar omdat hij het goede voorbeeld wil geven, eet hij zijn bord leeg alsof het een delicatessie betreft. De kinderen zelf hebben in dit stadium het liefst een boterham. Als het overdag in de kleine keuken te druk wordt, bonjourt Drika haar grut naar buiten en zet ze een grote schaal met boterhammen in het open keukenraam. Zelfs met een flinke voorsprong, kan ze nauwelijks bijblijven met brood smeren, maar ze staat er met een warm hart voor haar negen kinderen te zorgen.

Haren knippen doet Albert zelf. Pas als de kinderen wat groter worden, mogen ze naar Jules Vendelmans in Lith, die overigens vooraf door Albert geïnstrueerd is om ‘*ze goed kort te vatten*’. Als ’s avonds de rust daalt over Kessel, mag Albert graag naar de radio luisteren, terwijl Drika en de meisjes sokken stoppen of aardappels schillen. Als hij in februari 1939 het eerste deel van een achtdelig hoorspel van Paul Vlaanderen hoort, is hij verkocht. Vanaf dan zit hij elke zondagavond bij de radio om het volgende spannende deel te beluisteren en is hij voorgoed fan van Francis Durbridge, de geestelijk vader van het echtpaar Vlaanderen.

Omdat ze een winkel hebben, is de zondagsrust soms ver te zoeken. Er zijn boerinnen die op zondagochtend koekjes laten halen, en het komt meerdere keren voor dat Drika boven in de winkel aan de praat wordt gehouden door iemand die één flesje bier komt kopen, terwijl beneden haar gezin aan de maaltijd zit. Ook is er een rijke, vrijgezelle boer die er een gewoonte van maakt om op zondag tegen de middagmaaltijd langs te komen voor een praatje. Drika en Albert hebben het lef niet om hem géén borreltje aan te bieden, want de klandizie van deze boer draagt in hoge mate bij aan de omzet in de winkel. De boer zelf heeft er geen enkel probleem mee om stiekem een meegebrachte sigaar op te steken, zodat hij zijn gastheer geen rokertje hoeft aan te bieden.

Voor hun kinderen zijn Albert en Drika gematigd streng, waardoor ze nauwelijks ooit hoeven te straffen. Maar mocht het nodig zijn dan voert Albert het lik-op-stukbeleid: wanneer hij eens laat thuiskomt van een slacht en nog net zijn zoon Cor betrapt op een brutale mond tegen Drika, laat hij laconiek een nog warme milt, bij wijze van oorveeg, landen tegen het linkeroor van zoonlief, die voorlopig zijn lesje weer geleerd heeft.

Het vijfde gebod is heilig voor Albert: ‘Eert uw vader en zeker uw moeder!’

Oorlogsactiviteiten

Ook in de oorlog wordt er geslacht. Dat mag weliswaar niet, maar ja, er mag zoveel niet, denkt Albert. Het risico van gevangenisstraf neemt hij op de koop toe en dat laat helaas niet zo lang op zich wachten. Tijdens het slachten bij Has van Rossum wordt hij gepakt. Twee knechten kunnen nog ontkomen en springen via het dakraam op de mestvaalt, maar het slagerskoppel van Albert zit hem dusdanig in de weg, dat de opening voor hem te smal is. Het gevolg is dat zijn gereedschap in beslag wordt genomen en dat Albert een paar dagen ‘vastzit’ in Oss. Dankzij de bemoeienis van een familielid van de Van Rossums, die een beroep doet op de menselijke kant van de politie, kan Albert alweer snel over zijn materialen beschikken. Als dankjewel, slacht hij later een malse jonge koe voor het politiekorps.

Albert is onvermoeibaar actief als het gaat om de kost verdienen in de oorlogsjaren. Zo maakt hij samen met pastoor Stevens en de kapelaan olie uit koolzaad. Het proces van persen vindt plaats in het knekelhuisje op het kerkhof, waar slechts een enkeling zich durft te wagen. Verder legt hij zich toe op het maken van kaas. Van de Lithse dokter Jap Tjong leerde hij ooit hoe dat moet en die kennis komt nu goed van pas. Op de zwarte markt koopt hij stremsel en in een hok achter het huis maakt hij de kaas. Zo’n flesje kost een vermogen – slechts honderd milliliter voor vijftig gulden – maar er is goed geld mee te maken en zoals zijn dochters het zeggen: “Daar is hij mens op geworden.” (Ook na de oorlog zal hij moeiteloos aan stremsel weten te komen. De opzichter van het Bossche slachthuis levert hem de daarvoor benodigde kalfsmagen en behalve ‘geld en goeie woorden’ komen daar ook regelmatig een

kilo boter, een zij spek of een goed stuk vlees aan te pas. Behalve kaas zal Albert in de komende decennia ook boter en karnemelk maken.)

Als de mensen uit Maren en een deel van Kessel in 1944 evacueren, kiest ook Albert het zekere voor het onzekere en vertrekt met zijn gezin naar de familie in Neerloon. Goede verdiensten of niet, de veiligheid van vrouw en kinderen is belangrijker. Maar zodra de Engelsen het hier voor het zeggen hebben, is hij terug. De radio, die verstopt was in een ruimte achter de slaapkamer, komt weer tevoorschijn en de schuilruimtes onder de dijk en onder de perenboom worden opgeruimd. Hij kan weer volop slachten, want de Engelsen geven hem het wachtwoord, zodat hij 's avonds op straat mag zijn. Sterker nog, ze vergezellen hem soms, want de boer die onder deze omstandigheden (officieel nog steeds clandestien) laat slachten, maakt doorgaans een genereus gebaar, waardoor Albert én de Engelsen bij thuiskomst gezamenlijk een groot stuk vlees soldaat kunnen maken!

Het loopt tegen het einde van de oorlog en de Engelsen zijn kind aan huis bij het gezin Van den Berg. De kinderen zijn dol op de chocoladerepen en de broodbollen die zij meebrengen. Ook zijn er Poolse soldaten, die voor hen koken en waarmee ze met handen en voeten succesvol communiceren. Terugkijkend ervoeren de kinderen de oorlog voornamelijk als spannend, maar anderzijds ook wel als tobben.

Na de oorlog wordt er weer volop geslacht, aanvankelijk op bescheiden schaal maar allengs gaat het de mensen beter en doen ze weer een beroep op Alberts kwaliteiten. Zijn hond gaat overal met hem mee, maar blijft ter plaatse braaf naast de fiets liggen tot de baas klaar is. In de loop der jaren treden de zonen Wim en Johan in hun vaders voetsporen. Aanvankelijk slachten ze samen met hem, maar gaandeweg kunnen ze de klus ook alleen klaren.

Familieleven

Een actief mens is Albert van den Berg eigenlijk altijd geweest, ook in zijn vrije tijd. Zo mag hij op zondagavond graag een potje biljarten met zijn vrienden Has van Rossum en Piet van de Burgt in het café van Driek de Werd. Ook is hij lid van het gilde, al zolang als zijn kinderen het zich kunnen herinneren. Het bewijs daarvan hangt nog bij zoon Wim aan de muur: een pauselijke onderscheiding bij het vijftigjarig lidmaatschap. Verder is hij samen met o.a. Jan van Linden actief in het Kesselse Oranjecomité, dat na de oorlog zal opgaan in een nieuw comité, samen met Maren.

Zijn eerste motor koopt Albert bij Toon van den Eng, en met een paar rijgrage jongens in huis is het zaak om er een slot op te hebben. Dan nog lukt het niet altijd om het jonge volk er van af te houden. “Blijft er nou van af!”, waarschuwt Drika haar jongens regelmatig, om er vervolgens betekenisvol het zwijgen toe te doen. Enfin, tot ongelukken is het gelukkig nooit gekomen, het bleef bij kleine aanvaringen tussen vader en zonen.

Zijn gezondheid bewaakt Albert zelf. Hij is nooit ziek. Dagelijks eet hij brood met suiker en elke avond drinkt hij één borreltje. Ook een goede gewoonte is het bord rijstepap dat hij elke avond voor het slapengaan eet. Als hij uit vergaderen is, en nog niet thuis is als Drika naar bed gaat, dan zet ze het bord pap alvast voor hem klaar. Dat betekent niét, dat het er nog zal staan als Albert thuiskomt, want soms is één van de kinderen hem voor. Als Wim gaat trouwen, en zijn zus Mien en zijn toekomstige echtgenote een dag lang hun nieuwe huis van boven tot onder gepoetst hebben, vindt Albert 's avonds een leeg bord op de keukentafel. De volgende morgen kan hij er wel om lachen. Kennelijk had iemand anders het harder nodig dan hij.

Het is een tijd waarin het Albert en zijn gezin voor de wind gaat en het duurt dan ook niet lang of er komt een auto: een groene Renault 4. Als een vorst voelt hij zich, en zo ziet hij er

ook uit als hij in zondags pak plaatsneemt achter het stuur: zorgvuldig gesoigneerd, keurig gekamde haren en getrimde snor, die door zijn zonen trouwens steevast een ‘remblökske’ wordt genoemd. Als de belastingdienst wil weten waar hij die auto van betaald heeft, is het antwoord simpel: “Dat komt omdat ik een zuinige vrouw heb!” Een steekhoudend argument blijktbaar, want er wordt hem geen strobreed meer in de weg gelegd. Toch weigert Drika aanvankelijk om in te stappen, ze vindt de auto véél te deftig: “Da’s niks voor gewone mensen.”

Zuinig is ze inderdaad, daar heeft Albert geen woord mee miszegd. Als ze kleding gaat kopen kijkt ze, zoals veel vrouwen, eerst op het prijskaartje en besluit dan pas of ze het kledingstuk mooi vindt of niet, want prijs en kwaliteit moeten wél in evenwicht zijn. Eenmaal gekocht, zal ze het kledingstuk goed onderhouden zodat het lang meegaat en het afdragen tot het ook echt op is. En wat haar twee fietsen betreft: als het regent zal ze nooit op ‘de goei fiets’ naar

buiten gaan. Dankzij haar zuinigheid en inventiviteit gaan haar opgroeiende kinderen altijd goed gekleed.

Ze hebben de leeftijd dat ze verkering krijgen, of zelfs al gaan trouwen, maar in elk geval toe zijn aan uitgaan. Ze zijn weliswaar nog niet allemaal achttien – de leeftijd waarop je in de danstent mag op het kermisterrein - maar een kniesoor die daarop let. Als agent Fijneman dochter Pauline wil tegenhouden omdat ze nog net geen achttien is, vraagt ze frank en vrij waarom zijn dochter dan wel binnen is, want die is namelijk ook nog geen achttien. Moeiteloos glipt ze vervolgens achter haar zussen aan en geniet een paar uur van de muziek en de sfeer. De danstent gaat om negen uur dicht, en geen van de meisjes vindt het raar dat hun vader tegen die tijd in de buurt is. Hij komt niet controleren, maar ziet graag dat zijn kroost weer veilig thuiskomt. Hoewel, als ze wat te lang dralen bij het afscheid nemen van vrienden en vriendinnen hoeft hij zijn duim en wijsvinger maar in zijn vestzakje te steken, waar zijn zakhorloge zit, en de meisjes weten precies hoe laat het is. Tijd om te vertrekken dus.

Soms mogen ze ook naar Lithse kermis, een genereus gebaar van Albert, maar dat heeft dan ook een beetje te maken met eigenbelang. Sinds hij zijn nieuwe bril heeft, met een inzetstukje voor het lezen, wordt hij misselijk bij het bukken en rapen op het aardappelveld, en al gauw belooft hij zijn dochters dat ze naar Lithse kermis mogen als ze de aardappels gerooid hebben. Dat is aan geen dovemansoren gezegd. Ze werken dat de stukken ervan afvliegen, en gewapend met hun kermistraktement gaan ze gezamenlijk naar Lith, waar ze bijna al hun geld spenderen aan het winnen van een grote beer voor hun tantezegertje, de dochter van Stiena.

Gestopt

In de loop der jaren wordt Albert commissionair voor de NCB-centrale in Boxtel en stopt hij met slachten. Voortaan keurt en koopt hij bij de boeren varkens, die door het transportbedrijf van de Kesselse gebroeders Van Oorschot naar Boxtel worden gebracht. Bij het kopen van koeien laat hij zich vergezellen door een veehandelaar. Het is een goedbetaalde baan, waardoor Albert en Drika zich wat luxe kunnen permitteren. Een televisie bijvoorbeeld, die meteen na aanschaf als een magneet werkt op de buurtkinderen, die door Drika gul worden binnengehaald om het kinderuurtje te bekijken.

Bij al het goede dat hun overkomt, blijven Albert en Drika trouw aan hun geloof. Het hele gezin gaat meerdere keren per week naar de kerk en Stiena herinnert zich nog dat ze op zondagochtend na de hoogmis haar muts moest meenemen naar het korfballen: mocht de wedstrijd uitlopen dan kon ze rechtdoor naar de kerk voor het lof!

Als Maren-Kessel in de zestiger jaren een nieuwe pastoor krijgt, groeit er een hechte vriendschap tussen Albert en deze pastoor Pirenne. Samen met de pastoor stapt hij regelmatig in zijn auto voor de noodzakelijke parochiale boodschappen. De was wegbrengen naar de nonnen in Megen bijvoorbeeld, of bloemen halen om de kerk en het Mariabeeld te versieren in de meimaand of bij andere speciale gelegenheden.

Dat Maria niet alles in de hand heeft, leert Albert wanneer hij eens lelijk ten val komt als hij haar beeld versiert. Waar een kind het bij zoveel pijn op een blèren kan zetten, dient een volwassen man zijn toevlucht te nemen tot binnensmondse verwensingen. Boos is hij, omdat hij alle moeite doet om haar mooi te maken, maar een beetje meewerken, ho maar! Ze kan niet eens voorkomen dat hij valt. Sterker nog: ze vertrekt geen spier bij het zien van zijn pijn. Toch, tegen de tijd dat hij in de zondagsmis het resultaat bekijkt van zijn inspanningen, is de vriendschap met Maria allang weer hersteld.

Albert en Drika worden gracieus ouder, samen met hun trouwe hond. Ze zijn wat je noemt: kwieke gepensioneerden. Ze zijn actief binnen de seniorenvereniging en gaan graag mee als er een reisje is. Ze bezoeken hun kinderen en kleinkinderen en zijn altijd van de partij als er eentje feest viert. Met grote voldoening bekijken ze hun kroost en nazaten, want dat is toch waar het om gaat in het leven: iets nalaten voor als je eenmaal het tijdelijke voor het eeuwige hebt verwisseld.

De huisslachter Albert van den Berg staat bij heel veel mensen nog helder op het netvlies. Hij was niet eens zo lang, maar hij laat het beeld na van een grote, sterke man die trefzeker zijn werk deed, waarbij menig toekijkend jongetje ineens wist wat hij later wilde worden: slachter!